

03-6703111 questions@shchiche.com

שבוע 5 5

כגד שנתגו בו ריח בשבת האם מותר ללבוש אותו ולהשתמש בו 5

הנוהגים בקריאת שמע להחזיק רק בשתי ציציות שלפניהם כדעת הגר"א האם יחזיקו כמנהג העולם משעה שאומרים והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ 9

מי שהוצרך לנקביו בין ישתבח ליוצר האם מברך אשר יצר או רק אחר התפילה 10

לענין התשובה דלעיל על גרעין אבוקדו שהוא מוקצה, מה הדין אם ייחד אותו לפני שבת לשימוש זה האם נפקע ממנו המוקצה 10

האם עדיף להתפלל במקום שיכול לכוון אע"פ שיצטרך לקצר בליומדו או במקום שאינו יכול לכוון ויוכל ללמוד יותר 11

האם יש איסור בציור אשה צנועה 11

אם יש סגולה שמי שמכנים גרעין אבוקדו למים זה שומר על חתיכות האבוקדו שישארו מריים האם מותר לעשות סגולה זאת בחול 12

מי ששפך ידיו למטרה פתמית שלא בכוונה להתפילה כלל ולאחר מכן החליט להתפלל האם צריך ליטול ידיו שוב או לא 13

אדם שבזמן הרחקות נרדם והתגלה ומתבזה האם מותר לנו"ב לכסותו 14

האם מותר לתת לתינוק לצאת בשבת עם מוצץ במקום שאין בו עירוב 15

מה שמצינו שיש אופנים שחצר המשתמרת קונה מה ההגדרה של משתמרת 17

מי ששומע אועקה של פקו"נ האם מותר לו להיכנס לבית חבירו להינצל שם והאם צריך לשלם דמי שבירות 18

האם הגון הדבר לשוחח עם [illegible] בשבת 21
האם מותר לזרוק אריזה שכתוב עליה המילה שבת 26
האם אפשר להפריש חלה בשבת על ידי תנאי שעושה מאתמול או רק במעשרות 26
מי שעושה תנאי בערב שבת שיוכל להפריש מעשרות בשבת האם יוכל לומר הנוסח הקצר 26
מי שקרא הפרשה ולא התבוון למצוות שנים מקרא האם יצא או שצריך לקרוא שוב לשם מצוות שנים מקרא 27

לקבלת גליון שביחא מידי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' חפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתבבדים לקחת גליון חינם לבית מדרשם ותע"ב

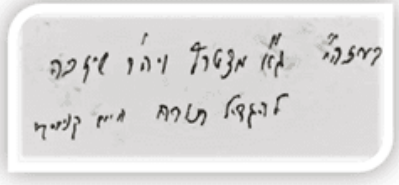
תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בקו שביחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו מרנן ורבנן זצוקללה"ה ויבדלחט"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"מ שטרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגרב"ד דיסקין, הגרי"ב שרייבר, הגרמ"מ קארפ, הגר"א ויים, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"מ קסלר, הגרח"י מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראם, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעורר את כותב הדברים לעיון בנושאים

הנידונים, ואינם מסיחים דעתם מלפסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון מעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה, ותבוא עליו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרבב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל לתקן הדברים להבא, ושגיאות מי יבין.

שבוע 5

בגד שנתנו בו ריח בשבת האם מותר ללבוש אותו ולהשתמש בו

אסור להשתמש בו מחמת מעשה שבת ואף שלגבי הבגד היה לובשו גם בלא הריח מ"מ יש כאן דבר חדש שנוצר על ידי המעשה שבת שהוא נהנה ממנו, אולם אם הריח אינו מורגש והוא רק להעברת הזוהמא והיה לובש את הבגד גם בלא הריח, באופן זה יש להתיר.

וכן אם היה לובש הבגד גם בלא הריח וכשלובשו מתכוון שלא להריח (ואינו מביאו לפני אנשים אחרים שיריחו הבגד) יש מקום להתיר.

מקורות: יעוי' ברמ"א רסג ס"ה שאם המאכל היה נאכל מחמת חמימותו וחיממו באיסור אינו נאסר מחמת המעשה שבת.

וכ' המשנ"ב שם שאף שנהנה מהחימום מותר בדיעבד משום שהיה יכול לאכול גם בלא החימום, וכ"כ רנב סק"ל לענין נכרי שהחליק נעלים בשבת, וכן בסי' רעו סק"כ כ שאם הנכרי הדליק נר שני מותר כיון שהיה בלאו הכי יכול להשתמש בנר הראשון, והקשה בשונ"ה שכז ג שהמשנ"ב שכז סקט"ז כ' על נכרי שצחצח נעלים בשבת אסור ליהנות מהם אף שהי' יכול ליהנות מהם גם בלא הצחצוח, ועי' מש"כ בשש"כ פ"ל הערה קמו בשם הגרשז"א ובמנחת שלמה מהדו"ת סי' כד א בענין זה עוד.

וכ' באג"מ יו"ד ח"ג מז ב שמזגן אינו דומה לנר נוסף גם אם היה נמצא שם אף בלא המזגן, מכיון שההנאה מהמזגן היא הנאה חדשה שאינה כלולה בהנאה שהיתה בעצם השהות, ויש להוסיף דגם

ל"א והמשנ"ב באופן שהאוכל היה קר לגמרי אף אם אומר שהיה אוכלו בקרירות, דההיתר אינו אלא באופן שהיה חם בשיעור חום שהיה נאכל בלאו הכי מחמת החום גופא, כלומר בשיעור של חום שהיה אוכל כדי ליהנות מהחימום, אבל כשהוא צונן אינו נאכל מחמת החמימות, דאף שהיה אוכלו מצד שאוכל מאכל, אבל אז הרי לא היה נהנה מהחמימות כלל, וההגדרה של נאכל מחמת חמימות הוא שהיה ראוי לבחור במאכל זה לאוכלו רק מחמת חמימותו, ושבפועל כשאוכלו מרגיש הנאת החמימות בשיעור שראוי לאכולו מחמת חמימות זה.

וכמו שמצינו בשיעור אוכל שלא נצטנן לגמרי שמותר לרמ"א להחזירו דהיינו כל שאינו נאכל מחמת חמימותו כמ"ש הגר"ז, אף אם אומר שהיה אוכלו בלאו הכי אינו מתיר לו להחזירו, כיון שנצטנן לגמריף, דההגדרה היא שבוחר באכילת מאכל זה מחמת חמימותו, וכן הסכימו עם הגדרת הגרמ"פ לענין מזגן כמעט כל הפוסקים, עי' בחיבורו של שאר בשרי הגרי"מ מורגנשטרן, וכן הורה הגראי"ל לישיבתו בכרמיאל אף בשעת הדחק גדול.

וכן הורה הגרח"ק (ספר תשובות הגר"ח) שאסור להתפלל במקום שיש חשמל לא כשר בשבת, והיינו אף שאינו משתמש בסידור, והיינו דכל מה שהתיר המשנ"ב בנר שני הוא רק בנר שכבר היה שלא נוצר דבר חדש, אבל אם לא היה נר כלל, אף שטוען שהיה מגיע לשם גם בלא הנר אינו מתיר לו כיון שנהנה מדבר חדש שלא היה בלא המעשה שבת, וכן לענייננו אם הריח יצר דבר חדש שלא היה קודם לכן, אסור, ואף דאי' בביאה"ל ריש סי' רעו דרק דבר שלא היה עושה בלא נר אסור, אפשר דהיינו דוקא שהיה יושב ובא נכרי והדליק שם נר, דמוכחא מילתא שאינו צריך לנר כלל, אבל באופן שבא לשם יל"ע אם

שנוא שאלות המצוות להלכה

כ׳ הבה״ל שללמוד ולאכול שם שרי, וללמוד היינו אף שלא משתמש ישירות באור הנר, כסתם צורת לימוד בשבת, וכן לאכול, אף שההנאה היא צדדית, מ״מ אסור מכיון שיש כאן הנאה חדשה שמגיעה מחמת האור שנהנה ממנה, והאופן שהתיר הבה״ל כשבא לעשות דבר שהיה עושה גם בלא הנר, ולא היה צריך לנר.

וגם אפשר דהבה״ל מירי לענין מי שהדליק הנכרי נר בביתו שקבוע בו, שבזה מה יעשה ומוכחא מילתא שהוא שם בכל גוני אלא דאפי׳ שם אסור אם הוא עושה דבר שלא היה עושה מחמת הנר, וגם יש לציין לדברי החיי״א סב סוף ס״ו שנקט דמה שנקט הריב״ש (שהוא מקור הבה״ל שם) שאפי׳ ללמוד או לאכול אסור היינו לרבותא דבא לאשמעי׳ שאפי׳ בזמן הלימוד הדבר ידוע שהגוף נהנה יותר, ולפ״ז כל הנאה שבאה מחמת הנר באופן שההנאה היא ישירה מהנר והנר הוא הנאה חדשה אסור, ורק באופן שאינו נהנה מהנר כלל כגון בבא לישן מותר, ואפי׳ להמשנ״ב הגם שעצם השהיה מותרת אבל כל אימת שיבוא להסתכל בדבר לאור הנר שנדלק באופן שיש לו הנאה ממנו יהיה אסור, וכן לענין להריח בבגד כזה או ללבוש באופן שיריחו אחרים ויהנו מריחו.

וצל״ע למעשה, דבענייננו ג״כ יש מקום לומר שאם לובש הבגד בפועל ונזהר שלא להריח ריחו (מכיון שלהתכוון להריח ריחו אסור) יהיה מותר.

ואף שיש האופן שהיקל המשנ״ב לענין תיקון נעלים וכתב הגרשז״א משום שהוא רק איסור דרבנן, ולענייננו אע״פ שהאיסור הוא דרבנן אבל נוצר כאן דבר חדש, וגם שם לא נעשה איסור, ויל״ע, ואע״פ שהריח הוא דבר שאין בו ממש מ״מ הרי נקטו הפוסקים שאף דבר שאין בו ממש אסור במעשה שבת, כמו שצידד הפמ״ג רנב מ״ז ז

נר, וא"כ לפ"ז יש להוסיף שה"ה ריח שדינם שוב, וכן לענין מה שהוקלט בשבת שנקטו כל הפוסקים לאסור ראה מנח"י ח"א רז ג, הר צבי ח"א קפג, ארחות שבת ח"ג כה הערה צה בשם הגרשז"א, חוט שני ח"ב כב סק"א עמ' מו אות ב.

ולענין אם כבר היה ריח בבגד ורוצה להוסיף בו אף שאסור לעשות כן כמ"ש המשנ"ב תקיא כו מ"מ מצד הגדרת מעשה שבת לפמשנ"ת אם היה שיעור ריח בבגד שיש בו הנאה קודם לכן והוסיף ריח בבגד יהיה מותר ללובשו.

ויש לציין דמה שכתבתי שאם הריח אינו פועל בבגד אלא רק מסירה ריח רע אין בזה משום מעשה שבת, יש לציין דלדעת כמה פוסקים אף מלכתחילה אין בזה איסור, דהעברת ריח אין בה איסור שבת, דלא חשיב מוליד ריחא, דכוונתו לבטל ריח ולא להוליד ריח, יעוי' שאלת יעב"ץ ח"א מב וארחות שבת ח"א פט"ו הערה צה בשם הגרנ"ק, אולם יעוי' שלחן שלמה סי' תקיא בשולי הגליון אות טז, ומיהו גם להמתירים שם לענין מים, אולי יש לחלק בין מים לבגד, דבבגד העומד ללבישה ולשימוש ישיר יש תיקון בגד בריח ולא רק נולד כמ"ש המ"ב תרנח ז, וממילא לענין העברת ריח אפשר דהוא ג"כ תיקון, אלא דבדיעבד באופן שהריח רק הסיר והיה לובשו בלאו הכי יש להתיר, ולענין תיקון מנא אין להתיר לכאורה מה שהיה לובשו בלא זה עי' במקור המשנ"ב שם שגם שם היה משתמש גם בלא הריח.

הנוהגים בקריאת שמע להחזיק רק בשתי ציציות שלפניהם כדעת הגר"א האם יחזיקו כמנהג העולם משעה שאומרים והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ

אין צריכים.

מקורות: הנה המנהג להחזיק ד' ציציות כשאומר והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ,
היינו שבאנו לרמז ולהעלות זכרון לטובה שזכות ד' ציציות יעמדו לנו לגאלינו מד'
כנפות הארץ, אולם מאידך גיסא יעוי' בשו"ע סי' כד דהמזלזל במצות ציצית יתקיים
בו לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה, ומבואר דעצם הציצית רומז לד' כנפות
הארץ מחמת שצורת הציצית בד' כנפות, וכן במימרא דעבדים והחזיקו וגו' ג"כ חשבי'
בחשבון ד' כנגד ד' כנפות, א"כ מצות ציצית עומדת לד' כנפות הארץ רק שמחמת שלא
לבטל המצוה אין אנו מחזיקין בד' ציציות ומ"מ ארבעתם מצוה אחת כדתנן במנחות.

אולם בשם הגרח"ק בסידורו ראיתי כתוב שמי שנוהג כנ"ל ב' ציציות אם בא להחזיק
מוהביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ הר"ז חוכא ואיטלולא, וצ"ל דמכל מקום נחזי אנן
שטעם השתלשלות המנהג הוא כשנהגו להחזיק ד' כנפות, אבל בלא זה לא היו אבותינו
מביאין עצמן לנהוג כן, א"כ בלא שמחזיק ד' כנפות א"צ להחזיק מוהביאנו לשלום,
ועדיין מה שנקט בלשונו בחריפות צע"ק.

מי שהוצרך לנקביו בין ישתבח ליוצר האם מברך אשר יצר אז או רק אחר התפילה

קודם ברכו יברך אז ואחר ברכו ימתין כבר עד סוף התפילה.

מקורות:

במשנ"ב הכריע כן בסנ"א ח לענין פסוד"ז כהדה"ח דלא כהח"א, כ"כ בבה"ל שם, וכתב דעדיף לומר בין הפרקים, ובין ישבח ליוצר הוא קל מבין הפרקים של פסוד"ז כדמוכח שם סקי"א, ובין ברכו ליוצר נקטו הפוסקים נח ב דחמור והו"ל כהתחיל ביוצר אור וכן מבואר בהרב המגיד משנה והגר"א ורמ"א ומשנ"ב נז סק"ו, וכ"כ א"ר ופמ"ג הובאו בשעה"צ נד טז, אף שיש מפוסקי זמנינו שצידדו להקל בזה ע"פ תשובת הרי"ף הנדמ"ח, ואע"פ שדבריהם מכוונים כמ"ש הרמ"א בחו"מ סכ"ה על תשובות גאונים שלא היו לפני האחרונים עי"ש, אעפ"כ מ"מ סוגיין דעלמא לאסור, ולענין ש"צ אע"פ שהפסק שלו בין ישתבח לברכו חמור משל יחיד, מ"מ לענייננו אין נפק"מ שכבר הפסיק ביציאתו לבית הכסא וצריך לומר פסוקים לפני ברכו, א"כ גם אשר יצר יוכל לומר בינתים קודם אותם הפסוקים, עי' סנ"ב ג ומ"ב יב.

לענין התשובה דלעיל על גרעין אבוקדו שהוא מוקצה, מה הדין אם ייחד אותו לפני שבת לשימוש זה האם נפקע ממנו המוקצה

אינו מועיל מכיון שלא ייחדו לעולם, דבאבנים בעי' ייחוד לעולם (או"ח שח כב) וגם להמקילים שם (מ"ב סקצ"ז) הוא דוקא בדבר שדרכו להשתמש בהן ולא בדבר כזה.

ומ"מ אם מע"ש הניחו בתוך המים יתכן שנחשב כמעשה, דמעשה מועיל באבנים גם אם לא ייחדו לעולם, אולם לענין כיסוי חבית כ' החזו"א (או"ח מב ט) שאינו נחשב כיסוי חבית עי"ז להחשיבו כמעשה, ויש לחלק, ועי' בספ"ק דחגיגה לענין הניחה

ע"פ ארובה שנלכלך שאלות המצות נתמעט למים ודאי נחשב מעשה.

האם עדיף להתפלל במקום שיכול לכוון אע"פ שיצטרך לקצר בלימודו או במקום שאינו יכול לכוון ויוכל ללמוד יותר

יתפלל במקום שמכוון.

מקורות: עי' שבת י ע"א ואיהו סבר וכו' ומשמע שכך מסקנת הגמ', וגם לפי רבא שם הרי כוונה בתפילה כלול בתקנה להתפלל כדמוכח בברכות המתפלל אם יכול וכו', וביבמות אמרי' כל האומר אין לו אלא תורה וכו'.

וכן בתוס' דשבת כ' דאפי' רשב"י שהי' פטור מן הדין מחמיר על עצמו היה.

ומיהו מצינו ברב יהודה דמצלי לל' יום כמ"ש בשלהי ר"ה ואביי דפריס ידיה וכו' כמ"ש בס"פ הזרוע (ועי' עוד בירושלמי לענין פלוגתא דר' יוחנן ורשב"י), אבל כשמתפלל ודאי צריך שישם נפשו בכפו כמ"ש בתענית ז' ועי' סוטה ה' בשר כתיב ביה וכו' וע"ז דרשי' באותיות דר"ע יבוא כל בשר, אבל לא שיתפלל ולבו בל עמו דבזה קרי' הארצה זאת מידכם, וכעין מה דאמרי' בשו"ע על תפילת נדבה, עכ,פ לכתחילה נוהג בתפילת חובה.

האם יש איסור בציור אשה צנועה

תשובה: בתמונה נהגו להחמיר, ובציור מעיקר מותר לראות, ומידת חסידות להחמיר, והצייר עצמו טוב לו שלא יתעסק בזה אם בעל נפש הוא ובפרט בציור שצריך לדקדק בו.

מקורות: מעיקר הדין גם לראות אשה מותר אם לבושה בצנועה ואינו מתבונן במראה ואינו נהנה ממראה אם לא ממידת חסידות, כמ"ש המשנ"ב, וכשם שאין מחייבים אותה שלא להיות בפני אנשים כך לא היה לנו לאסור להדפיס תמונתה, אם כי בתמונות ממש כבר נהגו להחמיר אפי' להדפיס, ונראה משום שהוא דבר שאין בו צורך והוא פריצת גדר, אבל בציור לא חשו, כנראה משום שאינו מעורר יצה"ר, וא"כ דוקא באופן זה, ויתכן

שהטעם שתמצא מאלה המצוחצחים בהלכה ע"פ המבואר בע"ז ובאה"ע סי' כא שאפי' בגדי אשה שמכיר אסור, וא"כ תמונה של אשה אמיתית יש לאסור, ואמנם שם מבואר במתבונן ע"פ המשנ"ב הנ"ל, מ"מ אם חששו להתבוננות כ"ש בתמונה, אבל זה לא שייך בציור.

ואין לטעון דא"כ היה להתיר תמונת אשה שמתה, דהרי כבר מבואר בסוטה דאפי' למ"ד שאין יצה"ר מצוי אלא במה שעיניו רואות, מבואר במפרשים ובפוסקים דהיינו דוקא בשעת פורענות ומיתה וביזיון אין יצה"ר מצוי אבל בלאו הכי לא אמרי' סברא זו כלל, והארכתי בזה בתשובה בפני עצמה להוציא מדעתו של טועה אחד, וכעין זה הביאו שם בתוס' בשם הירושלמי לענין תנופה בכהן דאין יצה"ר מצוי באותה שעה.

ומיהו יש לעיין לענין ציור דלמה לא נימא דלענין המצייר עצמו חשיב כהתבוננות, ובדוחק יש לומר משום דבעבידתיה טריד ע"ד דאמרי' בע"ז כא ע"ש, ודוחק לומר דעד כדי כך אמרי' בעבידתיה טריד, כיון שמתעסק במראה עצמו, ובודאי בעל נפש יש לו לשום אל לבו בדבר זה, ומ"מ הכל לפי הענין דבודאי בציור שדורש דקדוק החי יתן אל לבו, ובנן של קדושים לא אסתכיל וכו' מכלל דאחריני אסתכלו לצורך, אבל הוא נקרא בנן של קדושים מחמת דלא אסתכל, ובמותיה אשתעו צלמניא והו למחלציא מחמת זה כדאמרי' בפ"ג דמו"ק.

אם יש סגולה שמי שמכניס גרעין אבוקדו למים זה שומר על חתיכות האבוקדו שישארו טריים האם מותר לעשות סגולה זאת בחול

לא שמעתי מסגולה זו עד כה, ועכ"פ לגוף השאלה נראה שהדבר תלוי במחלוקת כללית על עשיית סגולות באופן שאין ידוע הרפואה שבזה, והדעה הכללית בזה להתיר וכך המנהג.

מקורות: עי' שו"ע שא ז ובמ"ב שם בשם ביהגר"א, ומפשטות דבריו נראה שיותר תופס לעיקר כהשיטה המקילה בזה, וכן בשו"ע נראה שהשיטה העיקרית היא כך, ויש להוסיף על עיקר קושיית הבהגר"א, דהרי מדקאמר שבמומחה שרי לצאת מכלל שעד

עכשיו נבדק אם שאלת חמשה נמלה קושיית הגר"א גופיה עדיפא מקושייה זו שהקשה דבשת אסור בשאינו מן המומחה הא בחול שרי.

ויש לציין שכך המנהג להתיר עשיית סגולות גם שלא נבדקו.

ועי' בהגדרות במשנ"ב שם מה נכלל בכלל האיסור לדעה זו, כגון סגולה שאין ניכר שעושה הדבר לרפואה ולתועלת.

ולגוף הסגולה יש לציין שאמנם לא ידוע לי שיש סגולה כזו בחז"ל, אך מצינו בחז"ל שיש לפעמים קשר בין הנולד למוליד בעניינים סגוליים, כמו שמצינו בשבת קכט ע"ב, וטומנין השליא כדי שיחם הולד אמר רבן שמעון בן גמליאל בנות מלכים טומנות בספלים של שמן בנות עשירים בספוגים של צמר בנות עניים במוכין, ופרש"י שהוא רפואה להתחמם הולד.

וכן מצינו בשבת עה ע"ב ברש"י המאכיל דם האדם לחתול, נעשה חלש אותו אדם, ויש לציין שהגר"מ אריק (בטל תורה שם וכן אמרי יושר ח"ב קמא) פי' דברי הגמ' שם ע"פ הרמב"ן ויקרא יח, יט באופן אחר שאין מכאן ראיה לענייננו עי"ש.

מי ששטף ידיו למטרה סתמית שלא בכוונה לתפילה כלל ולאחר מכן החליט להתפלל האם צריך ליטול ידיו שוב או לא

יטול שוב.

מקורות: ראה רמ"א ס"ס רלג ומשנ"ב שם יח, וע' חסד לאלפים שם ס"ה, ויעוי' בגמ' ברכות טו ע"א על ארחץ בניקיון כפי, ולכך יש מצוה בנטילה לשם תפילה, וכן יעוי' ברשב"א דלהלן לענין ככהן וכו', וקאי על הגמ' שם, והפרישה רלג ו רמז לטעם כעין זה בטעם מה שצריך נטילה בכונה לתפילה, ועיין עוד שו"ע צח ד ודוק, ואע"ג דמוכח בשו"ע לעיל צב, ה שיכול לסמוך על נט"י של שחרית היינו משום שהם עיקרם לתפילה וכמבואר לדעת הרא"ש פ"ט דברכות סכ"ג המובא בב"י ומשנ"ב בהל' ברכות השחר, וגם להרשב"א ח"א קצא נט"י של שחרית הוא משום שצריך לקדש ידיו ככהן וכו' וג"כ עיקרו משמע שהוא לעבודה

אדם שבזמן הרחקות נרדם והתגלה ומתבזה האם מותר לנו"ב לכסותו

הדבר מעיקרו אסור להיעשות אך במקום צורך גדול ואין ברירה אחרת יש להקל בשינוי מפני כבוד הבריות, אבל לא באופן של הצעה אלא של כיסוי מקומי בלבד.

מקורות: הנה דין זה של איסור הושטה גופא אינו מוסכם בראשונים שהוא אסור מן הדין דלהרמב"ם שרי ועי' באור זרוע, וכ"ש אם הנידון כאן באופן של זריקה שלדעת כמה פוסקים הוא קל מהושטה [רשב"ץ ח"ג נח, כנה"ג בהגה"ט יו"ד קצה ט ומהריק"ש על השו"ע שם], ובזה היה מקום לדון מה הדין לצורך, אולם כאן יש חשש לאיסור נוסף של הצעת המיטה, שאסור מדינא דגמ', ואיך נתיר מסברא דבר כזה לפי מקום הצורך, וכן מצינו במישוש הדופק דגם הרמ"א לא התיר [קצה יז] אלא במקום פקו"נ, אם כי אי משום הא היה מקום להציע פתרון שתכסהו בלא מצעים אלא בכיסוי באופן מקומי כשדי בכך, אבל גם בזה אפי' אינו אלא רק הושטה הרי פוסקי זמנינו נקטו להחמיר בהושטה אפי' בשעת הדחק, ומהם האג"מ והשבה"ל והאול"צ דלא כהציץ אליעזר [עי' מ"מ בזה בס' אבני שוהם על השו"ע שם], ואולם החיד"א ביוסף אומץ ספ"ה התיר לצורך מצוה בזריקה, אבל לדידן דנהגי' כהרמ"א שאוסר זריקה שמא יש מקום לומר דה"ה אפי' לצורך מצוה, וכ"כ הרבה אחרונים ופוסקי זמנינו שלא להקל בזה [ומהם הבית יצחק ודרכי תשובה ושבט הלוי ועוד כמה פוסקים, ראה מ"מ בזה באוצר הלכה על השו"ע קצה ב], וכן ראיתי שדנו כמה אחרונים לענין סומא שיכולה לסייע בהליכתו בשינוי ע"י מקל ובמקום חשש שיפול יכולה לסומכו [עי' דברי הגרשז"א ועוד כמה אחרונים באוצר הלכה על השו"ע שם עמ' קלז], ויש שהקילו במקום הפסד ממון גם לתפוס מידה באופן שאינו הושטה [עי' שם עמ' קמב], וכ"ש הכא שיש כבוד הבריות, ויש להזכיר קצת בזה דין טבעת בקידושי נדה שדנו הפוסקים מה יעשה והיאך יעשה ומ"ט, וזה הזכרתי רק כסניף, כיון שרבו הדעות בזה, וכן יש לציין מה שהרבה אחרונים הקילו לענין שימוש חולה שמותר אפי' אין בו סכנה [עי' מ"מ רבים באוצר הלכה קצה סט"ז עמ' רכז רכח],

ואע"פ שאין שהקילו חז"ל כמה דברים וכן בכבוד הבריות, וכיון שראו האחרונים לחדש להקל בכה"ג כל שאינו מטעם חיבה והוא צורך גדול, א"כ בצירוף מה שזריקה קל והקילו בו במקום צורך גדול יש להקל כנ"ל גם בניד"ד בשינוי ובלא נגיעה ובלא דרך הצעה ועל דרך שנתבאר בסומא כנ"ל.

האם מותר לתת לתינוק לצאת בשבת עם מוצץ במקום שאין בו עירוב

אין להתיר אפילו במקום שאינו רשות הרבים מן התורה, ואף אם הקטן עושה מעצמו, עכ"פ אם שהגיע לחינוך, קשה למעשה להקל בזה.

מקורות: מצינו בכמה דברים שהתירו לצאת אפי' אינו מלבוש, אבל רק בדברים שיש בהם טעם ברור כגון תכשיט או בדבר הקשור בבגד [בצירוף שהוא לאצולי צערא, ולכן כאן גם אם יהיה קשור בבגד לא שייך], או בדבר הבטל בבגד, או לכה"פ בדבר שאין לחשוש שאם יפול לא יבוא לטלטלו כגון דבר מאוס כגון מוך לנידתה [כמ"ש בגמ' ובשו"ע שג, טו, וגם זה רק בצירוף שהוא לאצולי צערא כמ"ש התוס' שבת סד ע"ב והו' במשנ"ב שא, נא, שגם אינו שייך לגמרי, דהגדרת הצלה מצער הוא שבא להציל מדבר שדרך בני אדם להצטער ממנו, וכעין התירים אחרים שהתירו לצער במקומות אחרים] או חותם העבד כשהוא עשוי באופן שאין מה לטלטלו לאחר שיפול או דבר שבודאי לא תסירנו כגון חוטי שיער, אבל בדבר כזה שאין בו שום טעם להתירו, שאינו בגד ואינו תכשיט ואינו בטל לשום דבר ואינו קשור והוא שוה להצניעו ואינו קבוע בפיו כלל, והוא בכלל דברים שאינם אריג שחששו בהם דילמא נפיל ואתי לאתויי, א"כ מהיכי תיתי להתיר.

ולענין הטענה שכל שבאריג לא גזרו [שבת סז], ראשית כל הוא דוקא בתפירה [עי' שא, כג ובמ"ב פד], ושנית, אפי' אם תפרו הרי מועיל רק אם הדרך בכך, וכאן הרי אינו הדרך לעשות כן, ויש לשונות סותרים בזה בפוסקים מה התנאי שיהיה הדרך, דהמ"ב שם סקפ"ב הביא בשם רשב"א דבעי' צורך או תשמיש לבגד, ובתוס' [נח ע"א ד"ה הב"ע] נזכר הלשון שהוא דבר שדרכו לעשותו בכל הבגדים והוא יפוי לבגד, ומאידך עי' במ"מ שהובאו בביאורים

ומוספים על [illegible] סותרים בזה.

ועי' בספר טועמיה חיים זכו שהאריך בזה ונסתיעתי בדבריו, ולגוף מה שהאריך שם לדון בראי' מהמוציא אוכלין בפיו לא הבנתי למה האריך בזה דשם אין כוונתו לתשמיש מתמשך לגוף אלא למעשה אכילה בלבד, ומה שדן שם מצד שאם מחובר אין בזה דילמא נפיל לא הבנתי, דהרי הגדר שנתנו חכמים שייחשב מחובר בכלל זה וייצא מכלל הגזירה הוא שיהיה אריג.

וכשהקטן נטלו מעצמו ולא הגיע לחינוך והוא כרמלית ראה רמ"א שמג.

ולפי מה שביאר שם המשנ"ב דעה ראשונה ברמ"א שקטן שהגיע לחינוך הכל מחוייבין להפרישו אפי' עושה מעצמו, ודעה שניה ברמ"א שהיא דעת השו"ע רק אביו מחוייב להפרישו, וכן סתם המ"ב שסב, מד עכ"פ לענין איסור דרבנן ואולי גם דאורייתא, והמ"ב בסי' שמג, ז הביא הכרעת החי"א דבדאורייתא אזלי' כדעה הראשונה ובדרבנן כדעה שניה, ודעת ראשונים אחרים [עי' באוה"ל שם בשם רשב"א ור"ן ותשובת רע"א] שגם האב אינו מחוייב להפרישו ומותר אפי' לספות לו בידים, ובביאור הלכה סי' שמג משמע שלא שלל היתר זה מכל וכל.

ומ"מ בניד"ד יש כאן עוד טענה לחומרא דהא דאתי לאתויי שייך גם על האב בבגד של הקטן, לשי' המג"א שא, לב בשם התוס' סא ע"ב.

וגם אם נימא שיש חולקין ע"ז [ועי' בספר טועמיה חיים זכו ע"פ הרמב"ן המובא בסי' שט לענין דינר], הא מ"מ אנן קי"ל דכל מה שאסור לגדול אסור להניח לבנו קטן לעשות [שו"ע שמ"ג לפמ"ש בבה"ל שם], ואף שיש חולקין בזה, הרי יש דברי המג"א הנ"ל, ולצרף ב' קולות יחד להתיר לקטן כנגד השו"ע הזה והאחרונים שהכריעו כמותו וגם כנגד המג"א הזה, הוא קצת דחוק, וגם בלאו הכי אינו מוכרח בדעת הרמב"ן דלא כהמג"א הנ"ל בשם התוס', וכמו שכתב בספר הנ"ל דהרמב"ן שהובא שם לא מיירי לענין ליתן לקטן אלא רק דלא חיישי' דילמא נפיל כשמגביה הקטן עם הדינר [עי' סי' שט], ועדיין אינו ראי' לענין נתינה לקטן בידים שאין בזה חשש דילמא נפיל לגבי האב.

(ומה שיש לטעון דמהיכי תיתי לאסור לדעת הרמב"ן מחמת הקטן אם אינו מפורש בגמ' עי' בספר הנ"ל מה שכ' בזה דיש קושיית

התוס', ויש ג[illegible]ה עי"ש).

מה שמצינו שיש אופנים שחצר המשתמרת קונה מה ההגדרה של משתמרת

יש מקום לומר שבכל חפץ הוא כפי הרגילות לשמור את החפץ הזה, ולענין עוד פרטים והגדרות עי' להלן.

מקורות: מצינו בכ"מ ענייני שמירה, עי' בר"פ הכונס מדיני שמירה בנזיקין, ואולי י"ל דכל דבר יהיה הקנין לפי השמירה המועלת בו, ועי' בב"מ לענין דיני שמירה בשומרים, וכן ראיתי שהביאו דברי הרמב"ם [פ"ד משאלה ופקדון] ושו"ע [רצא סי"ג] שגדר השמירה הוא כמו כדרך השומרים בכל מין חפץ לגופו, ושלכן יתכן שגם לענייננו הגדרה של חצר המשתמרת תהיה בכל חפץ לגופו.

ויעוי' במתני' דמעשרות והובא בגמ' נדה מז ע"ב דאיכא למ"ד שחצר שאין הכלים נשמרים בתוכה אינה חצר לענין מעשר ואיכא למ"ד דכל שנכנס ואומרים לו מה אתה מבקש אין זו חצר לענין מעשר, ונאמרו שם עוד דעות בהגדרת הדבר, ופסקו בגמ' שהלכה כדברי כולן להחמיר וכן פסק הרמב"ם [מעשר פ"ד ה"ח] וז"ל, אי זו היא חצר הקובעת, כל שהכלים נשמרין בתוכה, או שאין אדם בוש מלאכול בתוכה, או חצר שאם יכנס אדם לה אומרין לו מה אתה מבקש, וכן חצר שיש בה ב' דיורין או שהיא לשני שותפין שאחד פותחה ונכנס ואחד בא ונכנס או יוצא ונועל הואיל והן פותחין ונועלין הרי זו קובעת ע"כ, ובאופן שאדם נכנס ואין שואלין אותו מה אתה מבקש באמת נראה דגם לענייננו אינה משתמרת, כיון שאם כל אחד יכול להיכנס לחצר בלא רשות בעל הבית בלא לחשוש משום דבר הרי זהו ודאי מקום שאינו משתמר.

אבל על כל הדעות וההגדרות הנזכרים שם במשנה וברמב"ם יש משמעות שהנידון בזה מה ההגדרה חצר המשתמרת, וכלשון הגמ' ב"מ פח ע"א לענין מעשר דבעי' חצר המשתמרת, שהרמב"ם פסק כפשטות לשון הגמ' שם, [ודלא כהתוס' בב"מ שם], וכן משמע בל' הירושלמי מע"ש פ"ג ה"ג דהענין הוא משתמרת,

וממילא יש שם, דשם הוא ספק לחומרא וכאן שהנידון לפעמים להוציא ממון ולהחזיק ממון האם ג"כ דנים בכל ההגדרות שם כדין ספק, ויל"ע בזה.

ומ"מ גם מה שנזכר בגמ' בדעת המ"ד שההגדרה היא הכלים נשמרין בתוכה דהיינו שמעמידין שומר וכו' יש מקום לומר דהיינו כשצריך שומר ואם משתמר בלא שומר אה"נ דחשיב משתמרת.

ולענין חצר מוקפת מחיצות עי' נתה"מ סי' ר סק"ג ובנו"כ שם שחלקו עליו.

ולכאורה יש קושי' על הנתה"מ מסוגי' דעירובין כא ע"א לענין אין בורגנין לא בחו"ל ולא בבבל עי"ש, וכך נקטו הרי"ף והרשב"א לפ"מ שנתבאר בחזו"א עירובין סי' קי כב עי"ש.

ולפ"ז מה שהביא ראיה הנתה"מ מגיטין אולי המחיצות הם רק להחשיב את הגט שהוא בחצר, אבל השמירה הוא מלבד המחיצות, ויל"ע בזה.

מי ששומע אזעקה של פקו"נ האם מותר לו להיכנס לבית חבירו להינצל שם והאם צריך לשלם דמי שכירות

אם יש פיקוח נפש ממשי יכול להיכנס לבית ואינו צריך לשלם עכ"פ במקרה רגיל, ויזהר שלא לזון עיניו מן הבית, שעל זה אין לו רשות, ובמקום שעולה כסף שהות, כגון בית קפה שמשלמים על שהות, וכן אם בעה"ב מבקש דמים סבירים כשוי ההנאה צריך לשלם לו, אבל אם אין ידוע לו שבעה"ב מבקש א"צ לחשוש לזה.

ועי' במקורות עוד פרטים בזה.

מקורות: להלכה קי"ל שמותר להציל עצמו בממון חבירו אם משלם הניצול לחבירו בעל הממון על הפסדו [חו"מ שנט ד ושם שפ ג], ולכן אם יש כאן חשש אמיתי של פקו"נ גם כאן יהיה מותר להציל עצמו על ידי שיכנס לבית חבירו, ולמרות שמשתמש בביתו וגם יש מזה היזק ראיה, אעפ"כ יהיה מותר להיכנס, דלא מצינו שחילקו בין נזק לנזק שמבואר בפוסקים שמותר להזיק חבירו לצורך הצלת עצמו בלבד שישלם לו אחר כך [עי' רא"ש

אלא שלענייננו כיון שלאחר כן מחזיר את החפץ בשלמותו לכאורה במקרה רגיל אף לשלם לא יצטרך, כיון דאין כאן חצר דקיימא לאגרא, ואע"פ שסתם בתים האידנא קיימי לאגרא [רמ"א חו"מ שסג ו] אבל לא באופן כזה של הסתתרות בבית לכמה דקות, כל עוד שלא ידוע אחרת.

אבל אם הוה קאי לאגרא אין לטעון דמעיקרא בתורת גזילה אתא לידיה, שהגזילה הותרה לו לצורך פקו"נ ולא יצטרך לשלם, אין לטעון כן, דבתוס' ב"ק ריש דף צז מבואר בלאו הכי דבקרקע לא אמרי' סברא זו ורק במטלטלין וכן מבואר בשו"ע סי' שסג החילוק בין קרקע למטלטלין, ואמנם ברמ"א שם ס"ו מבואר דבגזילת קרקע כשבא להשיב הקרקע אינו חייב לשלם מלבד הקרקע ולא שכר בטלתה, היינו רק אם לא נהנה ממנו כמבואר בבהגר"א שם, והנגזל תובע דמי ביטול הקרקע שהיה יכול להשכיר בינתיים, אבל אם נהנה מן הקרקע משלם עליו הנאתו בדקיימא לאגרא.

ויש לציין דדעת כמה ראשונים שאפי' קלב"מ שפטור בנזיקין חייב בשכירות [ר"ת בספר הישר מובא במאירי בב"ק ובראב"ד ורשב"א בב"מ], ויהיה קצת דחוק לומר דקלב"מ חייב בשכירות ופטור בנזיקין ומציל עצמו בממון חבירו יהיה חייב בנזיקין ופטור משכירות, וכן מבואר בסוגי' דלהלן בדין משטה וכו', שאפשר לבקש דמי שכירות, וממילא גם בקיימא לאגרא משמע בפשוטו שיצטרך לשלם.

ולענין מה שיש כאן היזק ראיה לא שייך תשלומין אפי' אם מזיק בעין הרע אין בעין הרע תשלומין בדיני אדם כיון שהוא היזק שאינו ניכר ולא היה במזיד וגם לא יכול לחייבו בדיני שמים מכיון שאין נזק מוכח, ומ"מ ראוי לפייסו בזה, וגם מחוייב כשנמצא שם שלא להביט בכל מקום בבית מכיון שדין היזק ראיה כולל ג"כ שלא להסתכל גם כשיכול להסתכל בפועל, וכמבואר ברמ"א בחו"מ קנד סוף ס"ג.

ואמנם יש דין בשנים שהפקידו שבא לצאת בדיני שמים לשלם לשניהם באופנים המבוארים בחו"מ סי' ש עי"ש.

והניד"ד שייך לסי' עה ס"י באומר איני יודע אם גזלתיך ואין טענת תובע כנגדו דבזה אין חיוב לצאת ידי שמים (ויתכן דלא שייך טענת

שביעית שאלות המצויות בהלכה

תובע בעין ד[illegible] בעין הרע אלא אם כן יאמר ברי לי שכך וכך אירע ויאמר החכם שאם דבריו נכונים ודאי נגרם כן ע"י עין הרע, ואז אפשר שיש כאן טענת ברי של תובע, ועדיין יש מקום לדון לחלק בגזילה שבאה שגזל ידע שצריך להחזיר משא"כ הכא כשלא הרגיש במה שעשה כשעה ואפשר דהכא לא קנסי' מספק בבא לצאת ידי שמים, וצריך להתישב בזה).

ומ"מ יעשה אדם כל מה שיכול כדי שלא לבוא לידי זה, מכיון שמעשה זה הוא מגונה מאוד להיכנס לבית חבירו שלא ברשותו.

ומ"מ דוקא באופן שיש כאן הגדרה של פקו"נ, כגון במקום שאנשים נפגעים ונהרגים על ידי הפצצות, אבל במקומות שאין סכנה ברורה ואנשי המקום אינם מקפידים להיכנס בכל פעם למרחב מוגן או שהאדם הנמלט עצמו בשאר זמנים אינו רגיל להקפיד בזה, וגילה דעתו שאינו רואה הדבר כפקו"נ (ע"ע ב"ב ד ע"ב, וע"ע שבת קכד ע"ב, וע"ע כתובות ט), ורק עכשיו ששומע אזעקה רוצה להשתמש בהיתר זה בשביל להיכנס לבית חבירו, לא פשוט להתיר באופן כזה.

ובאופן שבעה"ב שם ואומר לו שמסכים לו להיכנס רק אם ישלם לו, לכאורה יכול לבקש כסף, אולם רק כמה ששווה האירוח הזה, וגם אם התחייב ליותר יכול לומר משטה הייתי בך כמבואר בחו"מ רסד, ז.

אבל באופן שלא סיכם עם בעה"ב הדין כנ"ל.

ואפילו אם לבו נוקפו אם מחוייב לשלם או לא, יש לומר דמ"מ באופן שלא פגש כלל את הבעה"ב ואינו תובע כסף להדיא, א"צ שיהיה לבו נוקפו מספק, כיון דדעת בני אדם אינו לבקש כסף באופן כזה, ודומה למה שנתבאר לדעת הש"ך וכמה פוסקים דבאופן שמסתבר שדרך חבירו למחול א"צ לבקש ממנו להדיא.

ואגב אורחן יעוי' ברמ"א שסג ס"ו, דכ' שבזה נהנה וזה לא חסר א"א לכוף בעה"ב מעיקרא שיסכים כיון שהי' יכול להשכירו ואינו רוצה, לכך אין כופין אותו לעשות בחינם, והיה מקום ללמוד בניד"ד כופין אותו לעשות בחינם, כיון שבלאו הכי הרי יכול להשתמש בביתו, ורק הנידון אם ישלם, ולכן כיון דלא קיימא לאגרא ובניד"ד כופין בעה"ב להשתמש, ממילא לא יוכל לבקש,

אבל חשבון שיכול לבקש כסף מתי שירצה ואז ישתנה החצר לחצר דקיימא לאגרא, וכל הנידון דהרמ"א באדם שלעולם לא יבקש הכסף, ורק הנידון אם אפשר לכופו לתת את החצר לשימוש בלא כסף, כיון דבלאו הכי אינו מבקש כסף, מצד כופין על מידת סדום, אבל באופן שמבקש כסף ומותר לו לבקש כסף, בזה אין כופין על מידת סדום.

האם הגון הדבר לשוחח עם בינה מלאכותית מבחינה השקפתית והלכתית

זה פשיטא שלדבר עמו בענייני דעה ומוסר ודת וכדומה אין לעשות כן, מאחר והערכים שלו אינם תואמים את ערכי התורה, וכן כל מי שעלול להיגרר לשאול אותו שאלות שלא כדין ושלא לצורך ולבזבז זמנו או לעורר התמכרות אין לו להשתמש בתוכנה הזו, ולענין האם יש היתר לשאול אותו שאלות במקום הצורך, יש לדון בזה ובגדריו, שעדיין לא נתבררו הדברים בבי מדרשא כל הצורך, וכל אחד ישאל לרבותיו.

מקורות:

על מנת שנוכל להבין נכון את הבעיות של הבינה המלאכותית חשוב שנהיה מדוייקים ואמיתיים, ולא להגזים בדברים לא לכאן ולא לכאן, גם אם זהו לשם מטרה נעלית.

(ולהלן נתייחס לתוכנה הידועה בתחום זה בגירסא והדגם הרגיל, בלא להיכנס לכל מיני התוכנות והדגמים של התוכנות לשמותיהם, שכל אחד מהם הוא נידון לגופו).

למרות שהתכנים המתקבלים מהתוכנה הם ברובם נכונים ותועלתיים, ולעתים יכולים לחסוך שירותים מסויימים, ולמרות שהחברה מסננת מאוד את התכנים, והסינון של התכנים המתקבלים בו הוא הרבה מעבר לתכנים שאפשר להגיע אליהם באמצעות אינטרנט, ולמרות שלא אמור להימצא בתוכנה זלזול בקדשי ישראל ובשומרי תורה, לפי תקני התוכנה הרשמיים והמעשיים, עם כל זה, אפשר להצביע על שני אבות בעיות שאמורים להגיע עם השימוש בתוכנה זו.

הבעיה המורגשת יותר היא ההתמכרות לזה ואיבוד הזמן, בפרט לאלו שמשתדלים שתורתם תהא אומנותם ומשתדלים שלא להעביר

הזמן בפטפוטי דברים, ולהפריע בניצול הזמן ובאיבוד המיקוד בהתקדמות במעלות התורה והיראה.

הבעיה השניה היא ההיכרות עם ערכים המופיעים בתכנים המיוצרים על ידי כאלה שאינם שומרי תורה ומצוות, בנושאים בהם הכרעת התורה ידועה לנו, והתוכנה אומרת אחרת, שכמובן סולם הערכים שלהם שונה מאוד מסולם הערכים של התוה"ק, וכשמתקרבים מידי לשמוע דעות באופן שוטף ורציף, הדבר עלול להקנות מבט והשקפת עולם שאינה של תורה, ובפרט צעירים שהשקפת העולם שלהם עדיין לא עוצבה אלא כעת מתעצבת עם הזמן.

והנה מצד פרטי הדין בזה יש דין של איסור קריאה בספרים החיצונים (סנהדרין צ) והם ספרים שיש בהם דברים כנגד חכמים (רי"ף ורא"ש ויד רמ"ה בסנהדרין ק ע"ב ועוד), ואפילו ספרי ליצנות [שיש בהם איבוד הזמן והמחשבה] אסור לקרוא (גמ' שם, ועי' רש"י שבת קמט ע"א ושו"ע הל' שבת סי' שח), ומ"מ בן סירא מותר באקראי (נ"י), [וכבר דנו בזה אם הוא היתר רק בספר בן סירא או בכל ספר שאין בו כפירה ואין בו תועלת ויתכן שמי שמרגיש חולשת הנפש מותר באקראי בכל ספר שאין בו תועלת אם צריך לבריאות נפשו, ואמנם השח שיחת חולין עובר בעשה (יומא יט ע"ב ומ"א ומ"ב סי' קנג), וכן כל ענייני ביטול תורה אסרו בגמ' ע"ז יח ע"ב עי"ש באריכות, אבל כשיש בזה צורך בריאות הנפש מותר לעתים לומר מילה או שנים וכדאמרי' בפ"ג דתענית אינשי בדיחי אנן מבדחינן עציבי, וכמו שידוע מהחזו"א על מיעוט שיחה [עי' אבות פ"ו], ויש שהורו להתיר ניגונים בספה"ע כשצריך לבריאות הנפש, ואמנם בניגונים יש נידון בפני עצמו של שמיעת ניגונים האידנא אחר החורבן בכלי אבל יש בזה גם ענין של ביטול זמן), וספרי חכמת חול של אומות העולם מותר לקרוא כשיש צורך (אג"מ, וכן מוכח בכ"מ ועי' שו"ע שם בסי' שח).

ולענייננו לכאורה היוצא מזה כדלהלן, להתכתב עם הבינה המלאכותית בענייני דיעה והשקפה ומוסר אין לעשות כן (והכל לפי הענין), ולהתכתב בענייני חכמת העולם כשיש צורך מותר, ולהתכתב לשם פטפוטי סרק אסור, אם לא שעושה כן באקראי לשם בריאות הנפש שיש להשאיר מקום לדון בזה.

כך היה מקום לומר לשיטתו.

שאלות המצויות בהלכה

אבל יש לדון מצד אם נאמר שהוא דבר הקרוב לאיסור שבזה הורה החזו"א והביאו הגרח"ג ועוד שהוא אסור אפי' בלא גזירה, ומכח זה כ' הגר"י בויאר טעם איסור האינטרנט בזמנינו, וכעי"ז הורה השה"ל שאיסור האינטרנט בזמנינו הוא כדין מעבר על פתח יוצאת החוץ [עי' ע"ז יז], שהוא קרוב לאיסור, (אם כי משמע בגמ' שם שאינו איסור גמור במקום הצורך עי"ש, אבל עכ"פ ע"פ סברת החזו"א גדר קרוב לאיסור הוא חמור יותר ואסור אפי' לצורך), א"כ יש לדון בגדר ההיתר להתכתב עם הבינה מלאכותית לצורך, אם אפשר לומר כן אם קרוב לאיסור.

וצריך גדר מהו הגדר של קרוב לאיסור, דהנה לא מצינו שגזרו שאסור לדבר עם הגוי, מלבד ויכוח עם אפיקורוס ישראל דאמרי' כ"ש דפקר טפי [סנהדרין לח ע"ב], ומאידך ריבוי שיחה עם האישה משמע שאין לעשות כן בפ"ק דאבות, וגם זה לא נתבאר שיש בזה גדר איסור מן הדין, מלבד שהוא דרך פריצות אם מרגיל עצמו בשיחה יתירה בלא צורך פעם אחת או יותר, ומאידך אמרי' שאסור להסתכל בצלם דמות אדם רשע [עי' מגילה כח], ולפעמים אסור הכונה שאינו ראוי כמ"ש הראשונים כעי"ז בכ"מ, ומאידך הזהירו שלא לשוח אפי' עם ע"ה [סנהדרין נב ע"ב], והנה להכניס ספר מינות לביתו אי' ברז"ל בכ"מ דאסור [פסיקתא רבתי וקהלת רבה], אלא דשם יש דין שריפה לספר [ועי' שבת קטז], ומאידך להכניס במחשב אינו ברור הדין, ושמעתי בשם הגרמ"מ קארפ שאם נכנס לו קובץ של ספר כזה במחשב (כגון אם קיבל אוסף גדול של קבצי ספרים שלא סיננו אותם) שאינו פותח אותו אינו עובר עליו איסור, ולכן אי אפשר לדעת הגדר הברור בזה.

ומצד אחד כאן הוא הרבה יותר קל מלדבר עם גוי מכיון שיש כאן סינון לא מתפשר של התוכנה שמגבילה מאוד מלהעביר לנו מה שהגוי אומר בחייו האמיתיים (כגון נקיות הלשון וטהרת המידות ומילין דעזיבה), ועכ"פ מי שמשתמש גם בחסימה של התוכנה עצמה ומלבד זה גם בסינון חשוב מעל התוכנה, ומצד שני הוא יותר חמור מלדבר עם גוי, מכיון שכאן האדם מנווט את עצמו ומשוחח עם עצמו מול תוכנה ואין כאן חסימה עצמית של חוסר נעימות לחטט בכל מיני נושאים ולהיגרר לשיחה ארוכה.

ולכן לו יצוייר ואפי' [illegible] רק על מי שמכיר בעצמו שכך הוא) שאין כאן דבר המעורר לעסוק בענייני מוסר ודעות הרי לא יהיה שייך לומר שיש איסור להשתמש בתוכנה זו מעיקר הדין במקום הצורך בענייני חכמות באופן לא קבוע, אא"כ הוא ממכר להשתמש בו שלא לצורך שבזה יש איסור כעין הגמ' בסנהדרין ק ע"ב הנ"ל, וצריך לדעת האם מכיון שיש אנשים שזה ממכר אותם ממילא כל אחד יהיה אסור, כמו שנקטו הפוסקים לגבי אינטרנט שאינו מסונן.

ואעפ"כ כל הנידון בכאן הוא רק אם התוכנה הנ"ל אכן חסום ומסונן מדברים שאינם ראויים, ואם לא יהיה חסום מדברים אלו באיזו תוכנה או גירסה הדין ישתנה.

לאחרונה נתפרסם פסק הלכה מכמה גדולי עולם וחלקם הם מורי ורבותי שאין להשתמש בתוכנה זו כלל, ולכן השתדלתי שלא לנקוט שום לשון היתר בדבריי, ומסתבר שיעבור זמן עד שייתברר ההיקף של ההשפעה והנזק של הדבר, וכמו שמצינו באינטרנט שמתחילה לא היה ברור ופשוט לכל שהוא דבר שיש להרחיקו, עד שהדבר קיבל כיוון ברור וגישה מוסכמת, וגם בזה אין ביכולת אנשים פשוטים כמוני לצפות מראש מה יהיה ההיקף של הענין, ולכן כל אחד ישאל לרבותיו ויעשה שאלת חכם.

הוספה מלאחר זמן

לאחרונה התברר שהתוכנה אינה חסומה לגמרי משימושים אסורים, וגם הסינונים אינם יכולים לסנן הדברים ככל הצורך, ושהתוכנה מכניסה ומשחילה דעות זרות גם בשאלות סתמיות, ולכן יש לדון בחלק מהדברים בתשובה מחדש.

המשך תשובה לשאלה

לגבי שאלתך האם מותר לבקש מהב"מ ביאורים ותירוצים לקושיות, איני נכנס כאן לנושא אם ראוי להשתמש בבינה המלאכותית, שכבר כתבו בזה כמה מכתבים והראות מגדולי ישראל וכבר דנתי בזה במקומו, אבל אדם שבכל מקרה משתמש בבינה המלאכותית ורק רוצה בין היתר להשתמש גם לבקש סברות ורעיונות לביאורים ותירוצים, צריך לבדוק המציאות בזה דאם נניח שאכן הצליחו לתכנת אותו שכשמדברים איתו בדברים אלו אינו מערב דעות זרות ומדבר כמו שפה של בית מדרש לחלוטין, לכאורה אין בזה יותר גריעות לשאול אותו שאלה כזו

יותר משאלות מעשיות בחכמה ש לשים לב שבפועל הוא עלול לגרור לשיחה לדברים שאינם עולים בקנה אחד עם התורה וההלכה, ולעתים כבר בתחילת דבריו הוא עלול לצטט דברים כאלה, ובפרט למי שזכה לשמור עצמו איני יודע מה ההשפעה של דעות כאלו עליו, וה"ה על כל אחד כמובן ג"כ, וגם שהרבה מהמ"מ שמביא הם אינם נכונים כלל.

השלמה והסתייגות

הנה לאחר כמה שנים שנכנסו התוכנות המבוססות על בינה מלאכותית לשימוש הציבור, ומאז השתנו והתפתחו דברים בין לטוב ובין למוטב, וגם התבררו כמה דברים שלא היו ידועים קודם לכן, ומה שידוע מפי העוסקים בצרכי ציבור כיום הוא כדלהלן: 1 ב"מ רגילה אינה חסומה משימושים אסורים, 2 כמעט אין אפשרות לחסום ולסנן הב"מ לגמרי בד"כ שהוא כלי שמעיקרו נבננה באופן שמיועד לכמעט כל שימוש (בתוכנות הגדולות והידועות, ואין נכנסים בזה לנידון על שימושים בתוכנות קטנות יותר ופחות ידועות), 3 מבחינת דעות והשקפות כברירת מחדל הב"מ בעלת דעות כוזבות אולם יותר קל לשלוט בזה שהב"מ יציג את דעות השואל עצמו (אבל אינו חוסם מידע לא כשר או כשהשואל עצמו מתכוון לרעה), 4 יש תוכנות שמבוססות על ב"מ אך בפועל השימוש שלהן אינו כולל המכשולות הרגילות של ב"מ בד"כ (אם לא מצד משום למגדר גדר), 5 יש מקצועות ותפקידי פרנסה שתלויים בב"מ ופעמים שיש בזה צורך גדול והפס"מ להחמיר בזה וכ"א ישאל לרבו במקרה הצורך, 6 חכמי ומנהיגי הדור אסרו השימוש בתוכנות הב"מ ולכן הרשות לדידי ודכוותי לדון בצדדי זה אלא רק לפלפולא בעלמא.

האם מותר לזרוק אריזה שכתוב עליה המילה שבת

מותר.

האם אפשר להפריש חלה בשבת על ידי תנאי שעושה מאתמול או רק במעשרות

גם חלה יכול להפריש בשבת על ידי תנאי שעשה מאתמול בערב שבת, אלא שצריך להזכיר בנוסח התנאי שעושה בערב שבת גם חלה שאני עתיד להפריש הרי היא חלה מעכשיו.

מי שעושה תנאי בערב שבת שיוכל להפריש מעשרות בשבת האם יוכל לומר הנוסח הקצר

הנוהגים לומר בשעת הדחק הנוסח הקצר בהפרשת תרומות ומעשרות יכולים לומר גם את התנאי בנוסח הקצר, דהיינו שאומר בערב שבת שיהיה כמו הנוסח של התנאי שיש לו בביתו.

מקורות: ע"פ דרך אמונה מעשרות ט סקפ"א בשם חזו"א ופוסקים.

מי שקרא הפרשה ולא התכוון למצוות שנים מקרא האם יצא או שצריך לקרוא שוב לשם מצוות שנים מקרא

יש בזה מחלוקת הפוסקים אם יצא וראוי לחוש ולקרוא שוב, והמיקל בזה יש לו על מי לסמוך שכך דעת רוב הפוסקים.

מקורות: דעת הרדב"ז הובא במ"א סי' ס והפר"ח תפט דמצוות דרבנן א"צ כונה בדיעבד, והובא במשנ"ב ס סק"י וכן סובר הא"ר עי' בבה"ל שם, וכמ"ש הא"ר בסי' תפט, וע"ש בפמ"ג, וע"ע בפמ"ג שהובא בביאה"ל סי' ס' ובאשל אברהם סט סק"ג, וכך יוצא שבדרבנן מצות א"צ כונה, דעת העו"ש בבה"ל בסי' ס, וכך לכאורה צריך לצאת דעת הכנה"ג בבה"ל שם לפי החשבון שאכתוב להלן לענין ספק ודוק, ועי' גם בב"ח תעה ח בדעת הטור, אלא שכתב המ"ב שם שהשו"ע והגר"א חולקים על זה, ויש לדון מה ההלכה בזה, דמחד גיסא הוא מחלוקת בדרבנן ובשל סופרים הלך אחר המיקל כמ"ש בע"ז ז, ובפרט דרובא מקילין, ומאידך השו"ע והגר"א רב גובריהו, ועי' יבמות יד ע"א, וע' ע"ז שם לענין שנים חולקין ואחד גדול או שיש באחד מן הצדדים רוב.

ומיהו בשער הציון תרצ מא כ' שהכרענו בסי' ס שאין לחלק בין דאורייתא לדרבנן, והיינו שמה שנקט המ"ב בלשונו בסי' ס' אך וכו' ר"ל בזה דמה שהמ"א מפרש בדעת השו"ע זה אינו דהשו"ע גופיה לא סבירא ליה כן.

ומיהו הביאוה"ל בסי' ס מדמה ברכות על מצוה דאורייתא כשלא כיון בברכה לדין ספק ברכות, משמע דנקט דבדרבנן גמור שאינו ברכה על דאורייתא פשיטא שלא יברך עוד כדין ספק ברכות, ואולי בספק ברכות החמיר יותר, ולכך בברכות לא הכריע להחמיר בדרבנן ולברך כשלא כיון, ואפשר עוד דבברכה עצמה שלא כיון לא שכיח שבירך על המצוה ולא נתכוון לשום ברכה, ומעשיו מוכיחין כעין מ"ש המ"ב שם בשם החי"א ע"פ הירושלמי, ורק שכיח שלא כיון במצוה שעשה שבזה הסתפק המשנ"ב אם יברך.

ולכן לא מיירי המשנ"ב בלא כיון בברכה עצמה.

שוב

כתבו אלי לשכיח שאלה המצוות בהלכה המבואר בשו"ע סי' רפה שיוצאים יד"ח בקריאה עם התלמידים, ואחר החיפוש מצאתי שיש כמה מחברים מזמנינו שאכן הביאו ראי' זו, ובשו"ת אבני ישפה ח"ח סי' סו הוסיף עוד דבמשנ"ב סי' ס' סק"ט ע"פ הט"ז שם יש משמעות דקריאה כזו עם קטנים היא בחזקת בלא כוונה גם אם מכוון שהקטן יתלמד על הברכה, ולכאורה לפ"ז כל שכן שאין מכוון את הקטן אלא להבנה בעלמא.

והנה הראי' לעצמה היא ראיה חשובה, אבל באמת צריך תלמוד למה תקנה דרבנן לא יצטרכו לה כוונה, ואולי אין כאן תקנה גמורה כשאר התקנות, ולכן גם ממילא הקילו לגבי כוונה, וצ"ע א"כ ההגדרה בזה, דהא עיקר הסכמת הפוסקים בשנים מקרא ואחד תרגום שהוא חיוב כשאר חיובים, ממילא יל"ע מאי שנא מכל חיובי דרבנן דבעי' כוונה למאן דמחייב כוונה.

והנה לכשנתבונן נראה דמלמדי תינוקות שבזמנינו אינם בכלל דין זה, והטעם הוא שבזמנם באמת היו קורין עם התינוקות בפרשת השבוע, אבל האידנא כבר נתבטל לגמרי מנהג זה, ואם כן מבואר שבאמת היתה בזמנם כזאת הכוונה והנחיה של המלמדי תינוקות כלפי עצמם לטובת תלמידיהם שילמדו את פרשת השבוע וישננוה היטב, וכלשון הפוסקים דמסתמא כבר קראו שנים מקרא, וא"כ אולי הכוונה המחוייבת כשקורא שנים מקרא היא קריאה ולימוד ועיון בפרשה שקורין בבית הכנסת אע"פ שאינו מכוון לצאת ידי התקנה ממש, מ"מ כיון שקורא מה שקורין בבכהנ"ס ומכוון ללמוד קריאה"ת אולי זה עיקר התקנה.

והשתא זה עדיפא על מה שמלמד את הקטן לומר הברכה, דכשמכוון ללמד את הקטן לומר הברכה אינו מכוון לברכה דנפשיה כלל, אבל כשמלמד את הקטן את פרשת השבוע הרי מקיים בזה עיקר התקנה ללמוד ולשנן את פרשת השבוע וללמד הוא לימוד חשוב ומשובח מללמוד ובודאי הללמוד כלול בללמד.

ובאמת זה דבר שצל"ע בפני עצמו לענין הגדרת מצוות צריכות כוונה למאן דסבר שמצוות צריכות כוונה בדרבנן, האם ההגדרה היא לכוון לקיים את רצון חכמים או לכוון את המטרה ואת טעם הדברים, וכיון שתקנה זו היא פרט ותוספת במצוות קריאת התורה ממילא כשמכוון ללמוד קריאת התורה ולשננו אפשר דסגי בזה, ויל"ע בזה, והרחבתי בזה עוד בתשובה אחרת [ד"ה

מהי הכונה הנ[illegible]בנן].

אבל אה"נ שהראיה עצמה היא ראיה נפלאה וחשובה וצריכה תלמוד ובירור בענין דברים אלו, ולולי דמסתפינא הו"א דזה נאמר לפי הדעות שא"צ כוונה בדרבנן, רק דאפי' השו"ע (שהמשנ"ב החמיר לדעתו) וכל הפוסקים כולם העתיקו דין זה ולא אשתמיט חד מינייהו לחלוק על זה, וצ"ע, אבל אחר העיון בנו"כ כמדומה דיש בנו"כ שלא למדו שיש כאן חידוש שא"צ כוונה לצאת אלא למדו מכאן שכוונת השו"ע לחדש חידושים אחרים לדינא, ולפ"ז שמא לעולם מיירי דנתכוונו לצאת, ועיין עוד בתשובה הנ"ל מה שכתבתי שם.

לגוף החילוק שרציתם לומר שאין כאן תקנה דרבנן משום שלא [illegible]נתקנה התקנה במנין, לגוף החילוק אין החילוק אם נתקן במנין וגם יום טוב שני איתא בגמרא שלחו מתם בפרק קמא דביצה, ואפילו יום טוב שני של ר"ה הוא רק אחת מן הדעות שם וגם הרבה דינים דרבנן נזכרו בגמרא בשם יחידאה וכך הלכה ויש לציין דלגבי שניים מקרא גופא נזכר הענין כבר ח' אבל הלשון [illegible]בברייתא קדומה כמבואר בגמ' שם בברכות דף לעולם ישלים וכו' יש צד רחוק דאין הכונה חיוב מן הדין לענין שנים מקרא וסעודת מוצ"ש (והרחבתי בתשובה נפרדת לענין סעודת מוצ"ש דלרוה"פ אינו באותה רמת חיוב כמו ג' סעודות בשבת).

עקיבא משה סילבר
רב מושב בקו הבד"ץ הגר"ע פריד ובקו אור עולם ועוד
מח"ס איפה שלמה וצדק, פשר דבר י"ד חלקים, עם סגולה ז"ח,
שכיחא ה"ח, זבח פסח, אורח חכמים, כשלושים ספרים

Akiva Moshe Silver
Rav Meshiv
Bnei Brak

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5